

Individualisering van rechten: inleiding tot een debat

| Paul Palsterman |

'Individualisering van rechten' is een van de moeilijkste debatten rond sociale zekerheid die ik binnen het ACV meemaakte. Op bepaalde ogenblikken bestond de indruk dat er onoverbrugbare meningverschillen waren tussen mannen en vrouwen, arbeiders en bedienden, Vlamingen en Walen. Persoonlijk heb ik altijd gedacht dat die meningverschillen niet te wijten waren aan tegengestelde waarden, belangen of ideologische opstellingen binnen die verschillende groepen, maar aan misverstanden.

Misverstanden liggen voor de hand. 'Individualisering van rechten' behoort tot een jargon dat vrij goed begrepen wordt in sommige internationale organisaties, maar niet algemeen verspreid is, ook niet bij specialisten in de sociale zekerheid, laat staan bij militanten. Bovendien wordt die uitdrukking vaak gebruikt in betekenissen die wel enig verband houden met de algemene discussie, maar die toch ook heel wat andere uitdagingen stellen.

Dit artikel probeert vooral het jargon in begrijpelijke taal te vertalen en de cijfers, gegevens en argumenten rond dit thema in enkele begrijpelijke uitdagingen samen te vatten. Daarbij wordt telkens vermeld hoe het ACV de problematiek benadert. We beweren niet dat enkel deze benadering correct en relevant is. Het is de bedoeling om op basis hiervan een zinnige discussie te kunnen voeren.

Voor een goed begrip dient het thema onderverdeeld te worden in drie hoofdstukken:

- de 'individualisering van rechten' vanuit een algemeen perspectief, met name de problematiek van de 'afgeleide rechten';
- de 'individualisering van rechten' vanuit het perspectief van sommige Belgische feministische organisaties, met name de (afschaffing van de) solidariteitsstromen naar gezinnen met thuisblijvende partner;
- de 'individualisering van rechten' vanuit het perspectief van de meeste militanten in vakbonden, uitkeringscentrales en mensenrechtenorganisaties, met name de kwestie van de 'gezinsselectiviteit' in de sociale uitkeringen, soms ook samengevat als het vraagstuk van 'het statuut van samenwonende'.

Dit artikel heeft het alleen over de sociale bescherming. Dezelfde thematiek kan in andere domeinen aan bod komen, in het bijzonder in de belastingen (huwelijksquotiënt of andere fiscale voordelen voor echtgenoot of partner ten laste). Die aspecten worden in dit artikel niet behandeld.

I. Eigen rechten vs. afgeleide rechten

'Afgeleid recht' blijft jargon, maar het heeft tenminste een vrij eenduidige betekenis. Het betreft rechten op sociale bescherming die niet verkregen zijn op grond van de hoedanigheid van persoon ten laste van een verzekerde, met andere woorden rechten die afgeleid zijn uit het sociaal statuut van iemand anders.

Concreet in België is dit:

- het recht op gezondheidszorg als persoon ten laste van een 'titularis' ('uitkeringsgerechtigde');
- de weduwepensioenen ('overlevingspensioenen').

Vergoedingen aan familieleden ('rechthebbenden') van slachtoffers van dodelijke arbeidsongevallen of beroepsziekten horen ook bij de 'afgeleide rechten'; deze problematiek verdient wel een specifieke benadering.

In teksten van internationale organisaties (Europese Gemeenschap, OESO, IAO), wordt de techniek van de 'afgeleide rechten' in vraag gesteld vanuit drie bekommernissen:

- principieel, de gelijkheid tussen man en vrouw: is het van onze tijd dat de sociale bescherming van iemand - tenminste wanneer het om een volwassen persoon gaat - afhangt van het statuut van iemand anders?

- praktisch: wat wanneer de (familiale) band waarop het recht erkend is, komt te vervallen: scheiding, echtscheiding enz.;
- sociaaleconomisch: houden afgeleide rechten geen 'werkloosheidsval' in, doordat thuis blijven met afgeleide rechten voordeliger is dan gaan werken en eigen rechten opbouwen?

Laten we die vragen onderzoeken in de drie sectoren waar het zich in België voordoet.

A. Gezondheidszorg

Sinds 1 januari 2008 is het laatste verschil tussen zelfstandigen en de rest van de Belgische bevolking inzake gezondheidszorg weggewerkt: de zelfstandigen worden voortaan automatisch (en verplicht) verzekerd voor de 'kleine risico's', zonder (vrijwillig) een aanvullende verzekering te moeten afsluiten.

Hiermee is een belangrijke stap gezet naar universalisering van de gezondheidszorg: dat iedereen wie in België (wettelijk)¹ verblijft automatisch verzekerd zou worden inzake gezondheidszorg, zonder discriminatie op grond van het sociaal statuut. Een belangrijke, maar toch geen definitieve stap. De dekking van het stelsel is universeel (of nagenoeg²) geworden, maar de financiering nog niet.

De inkomsten van de ziekteverzekering komen nog steeds uit de twee globale beheren (respectievelijk werknemers en zelfstandigen) en uit bijzondere bijdragen op sommige vormen van inkomsten (bv. pensioenen) of te betalen door bepaalde categorieën van verzekerden. Dit heeft als gevolg dat om het recht te erkennen, men nog steeds moet bepalen in welke hoedanigheid men verzekerd is.

Zo zijn er in België ongeveer 3,6 miljoen mensen (op een totaal van 10,4 miljoen verzekerden) die recht hebben op gezondheidszorg als 'persoon

ten laste' van een titularis. Tweederde van die personen zijn gewoonweg kinderen. Maar er zijn ook iets meer dan 900.000 echtgenoten of partners en zelfs iets meer dan 14.000 ascendenten (*inwonende ouders* – red.). Het aantal verzekerden is steeds blijven stijgen, door de globale stijging van de Belgische bevolking en de uitbreiding van de verzekering naar nieuwe groepen; bij de personen ten laste is er integendeel een dalende trend: door gekende demografische tendensen wat de kinderen betreft, door meer participatie van vrouwen op de arbeidsmarkt wat de echtgenoten betreft, en door het feit dat oudere mensen doorgaans niet langer afhankelijk van hun kinderen voor hun inkomen en hun sociale bescherming wat de ascendenten betreft. Het aantal daalt, maar is uiteraard niet verdwenen, zeker wat de kinderen betreft. Bij de ascendenten blijkt de dalende trend zelfs in de laatste jaren gestopt te zijn – wellicht omwille van allochtone gezinnen.

Wanneer het stelsel echt universeel zal worden – juridisch én financieel – zullen al die

Paul Palsterman

is juridisch adviseur bij de ACV-studiedienst

© Rob Stevens

“

Er zijn in België ongeveer 3,6 miljoen mensen (op een totaal van 10,4 miljoen verzekerden) die recht op gezondheidszorg hebben als 'persoon ten laste' van een titularis.

categorieën kunnen verdwijnen en zal men geen beroep moeten doen op 'afgeleide rechten', vermits iedereen, door zijn hoedanigheid van inwoner,

automatisch 'eigen rechten' zal hebben.

In afwachting kan gezegd worden dat de praktische bezwaren tegen 'afgeleide rechten' niet aan de orde zijn in de Belgische ziekteverzekering:

- iedereen (ook wanneer hij/zij als "persoon ten laste" verzekerd is, en zelfs minderjarige kinderen) heeft zijn eigen SIS-kaart om toegang te krijgen tot de gezondheidszorg. Men hoeft niet meer, zoals ooit het geval was, het ziekenfondslidboekje van de *pater familias* mee te brengen als men naar het ziekenhuis, de apotheker enz. gaat;
- als de verzekering als persoon ten laste zou wegvallen, bv. door verbreking van de familiale band met de 'titularis' (echtscheiding enz.), is er steeds een andere hoedanigheid waarin de persoon in kwestie kan verzekerd worden.

B. Pensioenen

In tegenstelling tot de gezondheidszorg is het recht op pensioen niet aan universalisering toe. Het recht op pensioen hangt steeds af van de "loopbaan" die men als werknemer, ambtenaar of zelfstandige heeft opgebouwd. Een aantal inactiviteitsperiodes, waaronder moederschapsrust en loopbaanonderbreking, is wel – zij het onder voorwaarden en met beperkingen – met werk gelijkgesteld, maar dit geldt

zeker niet voor alle vormen van inactiviteit. Voor wie geen eigen recht op pensioen heeft opgebouwd, bestaat er een 'inkomensgarantie voor ouderen'. De IGO wordt door 'de Zuidertoren' betaald en vanuit het werknemersstelsel gefinancierd, maar is in wezen een bijstandsuitkering. Niet alleen is het bedrag ervan vrij laag (dit kan ook gezegd worden van andere pensioenen!), het wordt ook pas toegekend na onderzoek van het inkomen. De IGO is niet te vergelijken met een 'basispensioen' zoals dit in sommige andere landen bestaat.

In België hangt de dekking inzake pensioen van mensen zonder eigen sociaal statuut - in het bijzonder de thuisblijvende vrouwen - dus af van 'afgeleide rechten'. Bij scheiding of echtscheiding voorziet het stelsel in een zekere bescherming, die toch niet te vergelijken is met eigen volwaardige rechten.

In sommige landen is er wel een 'basispensioen' - dus een universeel recht op pensioen, gebaseerd op het verblijf in het land, niet op verzekeringsperioden. In sommige van die landen is er daarbij een grotere participatie van vrouwen op de arbeidsmarkt, worden meer perioden van inactiviteit (bv. door ouderschap) met werk gelijkgesteld en meer vormen van activiteit (bv. mantelzorg) als verzekeringsperioden erkend. De noordelijke landen zijn daarvan een voorbeeld. In sommige daarvan is door de combinatie van die factoren vastgesteld dat "weduwepensioenen" overbodig zijn geworden, omdat alle weduwen eigen rechten op pensioen hadden opgebouwd.

“

Bij scheiding of echtscheiding voorziet het stelsel in een zekere bescherming, die toch niet te vergelijken is met eigen volwaardige rechten.

Is een soortgelijke evolutie in België haalbaar? Deze vraag heeft een dubbel aspect.

We kunnen zeker streven naar de opbouw van eigen rechten voor iedereen, eerst en vooral door de participatie van iedereen op de arbeidsmarkt mogelijk te maken (meer tewerkstelling, wegwerken van discriminatie...), maar ook door perioden van inactiviteit beter gelijk te stellen of door sommige activiteiten als verzekeringsperioden te erkennen.

Is het daarbij wenselijk in België een stelsel van basispensioen in te voeren?

Het voorbeeld van de noordelijke landen bewijst dat zo'n systeem sociaal, financieel en economisch haalbaar is. In Belgische termen zou men eraan kunnen denken een basispensioen in te voeren op het niveau van de IGO (maar zonder onderzoek naar het inkomen), gefinancierd door belastingen en aangevuld door pensioenstelsels per grote verzekeringsgroep (werknemers, zelfstandigen, ambtenaren), gefinancierd door bijdragen, tot op het niveau van de huidige wettelijke pensioenen. Die wettelijke stelsels zouden nog, zoals nu, kunnen aangevuld worden door bijkomende "pijlers".

Ideologisch heeft het ACV geen moeite met zo'n evolutie. De vraag is of ze politiek haalbaar is. Naast de noordelijke landen zijn er andere landen met basispensioenen: onze buur Nederland en het Verenigd Koninkrijk. Daar werd het basispensioen echter na verloop van tijd terugschroefd tot een veel lager bedrag dan het bestaansminimum. In

die landen zijn de pensioenen in essentie gepri-
vatiseerd. Wie geen privé-pensioen heeft kun-
nen opbouwen, hangt eigenlijk af van de bij-
stand (het lokale OCMW). Tegen een dergelijke
evolutie zou het ACV wel grote bezwaren heb-
ben. De vraag is dan: welk scenario is voor
België het meest waarschijnlijk? Tot nu toe
werd steeds gevreesd voor een Engels of
Nederlands scenario en was de hoop op een
Scandinavisch scenario kleiner.

Dit maakt dat 'afge-
leide rechten' niet
overbodig zijn gewor-
den: zeker nu niet,
maar ook niet morgen,
en vermoedelijk zelfs
niet overmorgen. Een

afschaffing ervan zou in België geen gewone
juridische hertekening van het sociaal stelsel
betekenen - zoals wel het geval zou zijn in de
gezondheidszorg en zoals het geval was in de
Scandinavische landen. Het zou een bewuste
bestrafping zijn van de thuisblijvende partner
- dit bespreken we in het volgende hoofd-
stuk.

Wat eventueel zou kunnen besproken worden,
is of een weduwepensioen verder moet worden
toegekend, zonder beperking in duur, vóór de
pensioenleeftijd. Wellicht zal deze vraag ooit
gesteld worden, wanneer in de toekomst prio-
riteiten zullen moeten gesteld worden voor het
behoud en de ontwikkeling van het pensioen-
stelsel. Daarmee samenhangend, is er de vraag
of - in het verlengde van de toegelaten activi-
teit van gepensioneerden - weduwen vóór de
pensioenleeftijd werkloosheids- of ziektever-
goedingen kunnen cumuleren met hun pensi-

oen, en dus als het ware een vorm van recht op
dubbel inkomen kunnen laten gelden.

C. Arbeidsongeval en beroepsziekte

Bij overlijden van een werknemer door
beroepsrisico (arbeidsongeval of beroepsziek-
te) krijgt de echtgenoot een rente. Onder
bepaalde voorwaarden ook zijn kinderen en
bepaalde andere familieleden die van zijn/haar
loon afhingen.

“

In sommige van de noordelijke landen
is vastgesteld dat "weduwepensioenen"
overbodig zijn geworden, omdat alle
weduwen eigen rechten op pensioen
hadden opgebouwd.

Wat ook de oplossing
is die men vindt voor
de problematiek rond
'afgeleide rechten' in
de pensioensector, ze
kan niet automatisch
doorgetrokken wor-

den. Het beroepsrisico heeft immers een voet in
de sociale zekerheid, maar ook een voet in de
schadeloosstelling. De wettelijke schadeloos-
stelling is forfaitair; er is geen sprake van vol-
ledige schadeloosstelling zoals in gemeen recht,
maar toch moet men vermijden dat ze te veel
afwijkt van wat de mensen in gemeen recht
kunnen verwachten. Een belangrijke component
van de schadeloosstelling van het beroepsrisico
is dat 'in ruil' voor deze schadeloosstelling de
werknemer en zijn rechthebbenden geen aan-
spraken meer hebben ten overstaan van de
werkgevers, de oversten en de collega's. Het
evenwicht van het stelsel bestaat erin dat de
wettelijke schadeloosstelling iets lager is dan
wat het slachtoffer theoretisch in gemeen recht
kan verwachten, maar dat de werknemers er al
met al beter uitkomen dan in gemeen recht.

In dat laatste wordt steeds aanvaard dat de
weduwe een materiële en morele schade heeft

bij verlies van de echtgenoot. Het zou niet verantwoord zijn dat de arbeidsongevallenwetgeving deze schadepost gewoon zou negeren. De vraag die

zich concreet aandient is veeleer... of de afgeleide rechten niet uitgebreid moeten worden naar mensen die in gemeen recht wél een aanspraak hebben en in de arbeidsongevallenwet niet erkend worden als rechthebbenden. In hoofdzaak gaat het om de ongehuwde partners.

De vraag werd recentelijk gesteld en op advies van de sociale partners in die zin geregeld dat de ongehuwde partner aanspraak kan maken op een rente... wanneer hij/zij in juist dezelfde toestand verkeert als een echtgenoot op het gebied van verplichting tot levensonderhoud. Dit betekent dat de partners ten eerste "wettelijk" moeten samenwonen - met aangifte aan de gemeente, wat dan inhoudt dat zij dezelfde verplichtingen hebben als echtgenoten *tijdens* de samenwoning. Daarbij moeten ze een akte getekend hebben waarbij zij dezelfde, of minstens gelijkwaardige verbintenissen aangaan als echtgenoten *na* de samenwoning, dus bij scheiding.

Dit standpunt werd verantwoord vanuit de louter gelijke behandeling. Men moet echter toegeven dat die regeling onder die voorwaarden... op niemand van toepassing is. Niemand die kiest voor feitelijke samenwoning gaat immers zover om verbintenissen zoals bij huwelijk aan te gaan. Wellicht zal het Grondwettelijk Hof ooit uitsluitel geven over de vraag of die keuze verantwoord was.

“

Wat eventueel zou kunnen besproken worden is of een weduwepensioen verder moet worden toegekend, zonder beperking in duur, vóór de pensioenleeftijd.

II. Weg met thuisblijvende vrouw?

De problematiek van de 'eigen rechten' versus 'afgeleide rechten',

die we in het vorige hoofdstuk hebben besproken, betreft vooral de manier waarop de sociale zekerheid juridisch uitgetekend wordt. Als men de voorkeur geeft aan de opbouw van 'eigen rechten' in plaats van 'afgeleide rechten' betekent dit op zich geen revolutie in de solidariteitsstromen. Wanneer een thuisblijvende vrouw geen weduwepensioen meer krijgt, maar een redelijk basispensioen, aangevuld door een werknemerspensioen met gelijkstelling van inactiviteitsperioden, neemt dit niet weg dat haar sociale bescherming niet wordt betaald door haar zelf, maar door de gemeenschap - met andere woorden: de werkenden.

Sommigen hebben aan de discussie inzake "individualisering van rechten" een ideologische dimensie verleend door de 'afschaffing' (zij het geleidelijk) van afgeleide rechten als principe te stellen... zonder er eerst voor te zorgen dat ze vervangen worden door gelijkwaardige eigen rechten. Met andere woorden, gaat het hier om de afschaffing van de solidariteitsstromen naar gezinnen met een thuisblijvende partner? Dit is niet wat bedoeld wordt met "individualisering van rechten" in internationale instanties, en heeft niets te maken met de ervaring in landen die soms als voorbeeld worden aangehaald. Hierover werd vurig gediscussieerd: "Voor een secretaresse is het met het oog op haar pensioen interessanter met haar baas te trouwen dan voor hem te

werken"; "Met de sociale bijdragen van de secretaresse wordt het weduwepensioen van de vrouw van haar baas betaald".

De ideologische component van de discussie wordt door het ACV gerust aanvaard en het antwoord is duidelijk: de keuze van de thuisblijvende partner hoeft geen prioriteit te krijgen, maar moet ook niet bestraft worden. Nogmaals: men kan streven naar de opbouw van eigen rechten, bijvoorbeeld door gelijkstelling van niet gewerkte perioden, maar men kan niet gewoon zeggen dat om volwaardig verzekerd te zijn men per se effectief voltijds moet werken.

Naast ideologische zijn er nog andere beschouwingen. Vooreerst zou het kunnen dat, door het feit dat ze mede het weduwepensioen van de vrouw van haar baas moet betalen, de secretaresse wat minder krijgt op haar eigen pensioen. Maar als dit klopt (de secretaresse heeft misschien van de solidariteit van haar baas genoten door de gelijkstelling van werkloosheids-, invaliditeits- of moederschapsperiodes), kan dit gezegd worden van veel werknemers, om te beginnen van de bazen, die sociale bijdragen betalen op hun hele loon, maar hun uitkeringen maar op een geplafonneerd loon krijgen; die gemiddeld meer effectieve arbeid en minder gelijkgestelde perioden hebben etc. Dit argument brengt de discussie

“

De keuze van de thuisblijvende partner hoeft geen prioriteit te krijgen, maar moet ook niet bestraft worden.

in gevaarlijke zones! Als de baas zou weten dat zijn bijdragen verloren gaan wanneer hij voor de pensioenleeftijd overlijdt, is het te betwijfelen dat hij daarom zijn vrouw zou aanzetten te gaan werken, als dat hun levenproject niet was. Meer dan waarschijnlijk zou hij privé-verzekeringen aangaan en nog minder zin hebben dan nu om tot het sociale systeem bij te dragen.

Ten tweede is de keuze in gezinnen niet beperkt tot "volledige inactiviteit" en "voltijds werken". Er zijn vrouwen die werken, maar deeltijds. Of ze werken voltijds, zonder daarom "carrière" te maken zoals hun man. Met andere woorden: ze bouwen wel eigen rechten op, maar offeren toch een deel van hun carrière op voor hun gezin. Is het dan rechtvaardig dat ze enkel op hun eigen rechten kunnen rekenen en geen baat hebben van het statuut, verworven door hun partner?

Ik blijf kort over dit hoofdstuk, want daarover was er binnen het ACV geen enkele discussie meer.

III. Gezinsselectiviteit in sociale uitkeringen

De meeste Belgische sociale uitkeringen zijn in gezinscategorieën opgedeeld: de 'werknemers met personen ten laste', ook 'gezinshoofden' genoemd, krijgen meer dan alleenstaanden; alleenstaanden krijgen meer dan de restcategorie, soms 'samenwonenden' genoemd. Deze opdeling geldt voor werkloosheid (vooral na één jaar), ziekte-uitkeringen (vooral bij invaliditeit, dus ook na één jaar), het leefloon, en de inkomensvervangende tegemoetkoming voor mindervaliden. Ze geldt in mindere mate voor

de pensioenen, die hoger zijn als de gepensioneerde gehuwd is met iemand zonder eigen inkomen.

De benadering van deze problematiek door het ACV is zeer eenvoudig: één van de streefdoelen van de sociale zekerheid is dat minstens één minimale bestaanszekerheid wordt gevrijwaard. Dit wordt ook zo juridisch bepaald in de bijstandsregelingen (OCMW, mindervaliden). Voor de sociale zekerheid geldt bovendien dat de uitkeringen een redelijke vervanging van het gedeerde loon moeten bieden (het 'verzekeringsprincipe'). Maar bij de besparingen die men in de jaren 1980 doorvoerde, heeft men bewust van het eerste streefdoel een prioriteit gemaakt. De socialezekerheidsuitkeringen zijn doorgaans wat hoger dan het leefloon van het OCMW, maar liggen amper boven wat uit enquêtes naar voren komt als het minimum om te leven – als ze het al bereiken. In die omstandigheden kan alleen maar vastgesteld worden dat iemand met personen ten laste inderdaad meer behoeften heeft dan wie alleen leeft, die op zijn beurt meer behoeften heeft dan wie kan terugvallen op het inkomen van anderen.

Het principe van de gezinsselectiviteit kan dus voor het ACV moeilijk in vraag gesteld worden. Voor een volledige afschaffing ervan zou minstens de sociale context grondig moeten veranderen. Bijvoorbeeld dat men erin zou slagen de langdurige werkloosheid volledig weg te werken. Wel te verstaan: de werkloosheid wegwerken, niet gewoon de werklozen uitsluiten en naar de OCMW's versassen! Want bij de bijstand wordt men met dezelfde problematiek geconfronteerd als bij de sociale

“

De socialezekerheidsuitkeringen zijn doorgaans wat hoger dan het leefloon van het OCMW, maar liggen amper boven wat uit enquêtes blijkt als het minimum om te leven – als ze het al bereiken.

zekerheid. De vraag is of België bereid zou zijn de prijs ervoor te betalen. Ten eerste inzake beroepsopleiding, begeleiding, ontwikkeling van gesubsidieerde activiteiten enz. Maar ook bijvoorbeeld met een betere aanpak van de gedeeltelijke invaliditeit, wellicht een betere erkenning van ouderschapsverloven, mantelzorg enz.

Inmiddels zijn de begrippen wel aan bijsturing toe. Vooreerst kan men de vraag stellen of die gezinsselectiviteit vanaf het begin van de werkloosheid of ziekte moet worden toegepast. Is er toch geen periode waarin de voorkeur dient gegeven aan de 'verzekering', dus aan het behoud van een zeker inkomenspeil. Dit is alleszins het standpunt van het ACV en belangrijke stappen zijn de laatste jaren in die zin gezet.

Bovendien is er de vraag of de categorieën juist gedefinieerd zijn. Volgens het ACV zijn de inkomensgrenzen om als persoon ten laste erkend te worden veel te laag, zeker in de werkloosheid. Ook is de restcategorie 'samenwonenden' te breed – of, anders gezegd, is de categorie 'alleenstaanden' te eng gedefinieerd. De restcategorie omvat immers mensen die samenwonen in nogal welgestelde families en inderdaad kunnen rekenen op het inkomen van iemand anders, maar ook mensen die wel-

is waar onder hetzelfde dak wonen als andere mensen, maar op hen niet kunnen rekenen voor hun bestaanszekerheid, bv. omdat hun eigen inkomen te bescheiden is. De juiste oplossing voor dit probleem is naar onze mening de categorie "alleenstaanden" te verruimen naar personen die, ongeacht de manier waarop ze wonen, alleen instaan voor hun bestaanszekerheid.

Besluit

Op de vraag of men 'voor' of 'tegen' individualisering van rechten is, kan gewoon geen antwoord gegeven worden.

Op de vraag of 'afgeleide rechten' niet best vervangen worden door 'eigen rechten' kan men gerust 'ja' antwoorden. In de ziekteverzekering kan dit gebeuren door 'universalisering' van het stelsel en van de financiering ervan, wat het ACV al vanaf 1993 voorhoudt. In de pensioensector kan men die richting ingaan door de directe en indirecte discriminatie op de arbeidsmarkt weg te werken, door sommige

inactiviteitsperioden als gelijkgestelde perioden en sommige vormen van activiteit als verzekeringsperiode te erkennen. Maar deze operatie zal de 'afgeleide rechten', inzonderheid de weduwepensioenen, niet volledig overbodig maken, ook niet in de toekomst.

Op de ideologische vraag of men de solidariteitsstromen naar gezinnen met een thuisblijvende partner (ongeacht of die solidariteit de vorm aanneemt van 'afgeleide' dan wel 'eigen' rechten), moet loslaten, antwoordt het ACV beslist en éénparig: 'neen'.

Op de vraag of er verschillen moeten blijven in het bedrag van sociale uitkeringen volgens de gezinssamenstelling kan volgens het ACV enkel pragmatisch worden geantwoord, rekening houdend met budgettaire mogelijkheden en de bestaanszekerheid van de mensen, wat toch een prioritaire doelstelling is van het sociaal stelsel. In dat kader is er wel noodzaak aan bijsturing van bepaalde criteria van de gezinsselectiviteit.

(1) De problematiek van de illegaal verblijvende vreemdelingen ('mensen zonder papieren') overstijgt het onderwerp van dit artikel.

(2) Ter herinnering: de zeelieden hebben nog steeds een eigen regeling; ambtenaren van sommige internationale instellingen (EU, NAVO enz.) worden niet verzekerd in het kader van de Belgische SZ.